

LANDSCHAPPELIJKE INRICHTINGSPLAN

Bredestraat Noord Herveld

MAART 2017

OOSTZEE
ontwerp & omgeving

Familie Van Egmond

Bredestraat Noord 5
6674 MN Herveld

OOSTZEE ontwerp & omgeving

De Kleine Campus
Statenlaan 8
6828 WE Arnhem
info@oostzee.nl
www.oostzee.nl

20 maart 2017

projectnummer: PEGM1

OOSTZEE
ontwerp & omgeving

LANDSCHAPPELIJKE INRICHTINGSPLAN

Bredestraat Noord Herveld

INHOUD

1	Inleiding	7	4	Het plan	21
1.1	Aanleiding	7	4.1	Landschappelijke inrichting	21
1.2	Ligging plangebied	9	4.2	Ontsluiting en parkeren	23
			4.3	Gebouwen	23
			4.4	Criteria beeldkwaliteit	25
2	landschapsanalyse	11	5	Beplantingsplan	31
2.1	Landschap	11	5.1	Hoogstamboomgaard	31
2.2	Geomorfologie	12	5.2	Solitaire bomen en boomgroepen	33
2.3	Bodem	13	5.3	Struweelhaag	33
2.4	Waterhuishouding	13	5.4	Knip- en scheerheg	35
2.5	Potentieel natuurlijke vegetatie	13	5.5	Beplantingslijst	36
2.6	Archeologie	15			
3	Ruimtelijke uitgangspunten	17			
3.1	Landschapontwikkelingsplan Overbetuwe	17			
3.2	Kaders landschap en stedenbouw	19			
3.3	Richtinggevende documenten	19			

De voormalige boerderij "De Cruimelhoeve"

Bestaande karakteristieke hoogstamboomgaard

1.1 Aanleiding

Ten oosten van het dorp Zetten ligt de voormalige boerderij “De Cruimelhoeve”. Een vervallen boerderij met opstallen in het stroomrug-landschap.

De initiatiefnemer is voornemens om twee nieuwe, vrijstaande woningen te bouwen na sloop van alle bedrijfsgebouwen en de bedrijfswoning op het perceel. Conform de wijzigingsregels van het vigerende bestemmingsplan (artikel 3.6.5) geeft de sloop van minimaal 1.500m² aan de bebouwing de mogelijkheid tot het bouwen van twee nieuwe vrijstaande woningen naast de bestaande bedrijfswoning, zolang niet meer dan 50% van de gesloopte oppervlakte wordt teruggebouwd.

Voorliggend initiatief voorziet in de sloop van alle bebouwing, in totaal 1.688m², en de bouw van in totaal twee woningen, en past daarmee ruimschoots in de wijzigingsregels. Het plan gaat uit van de genoemde 50% aan bebouwd oppervlak. De nieuwebouw valt binnen het bouwvlak.

De gemeente Overbetuwe is bereid medewerking te verlenen aan het initiatief onder voorwaarde dat een landschappelijke inpassing plaatsvindt volgens het landschapsontwikkelingsplan.

Gemeente Overbetuwe

Indoornik

Poor van
Midden
Gelderland
Zuid

Weerbroek Weerbroek

Hemmen

Zetten

Plangebied

Herveldsche Veld

Zetten

Herveldsche Veld

00

1.2 Ligging plangebied

Het plangebied is gelegen oosten van het dorp Zetten, niet ver van de Linge, nabij een kenmerkende scherpe knik in de Bredestraat-Noord. De bebouwing op het erf bestaat uit een evenwijdig aan de straat gelegen kleine t-boerderij met een parallel aangebouwde tweede stal van gelijke oppervlakte. Dit ensemble vormt de oudste bebouwing op het erf en verkeert in slechte bouwkundige staat. Opvallend is de zichtrelatie tussen het woonhuis van de boerderij en boerderij Agelink, in de bocht van de Bredestraat-Noord.

Achter de achtergevel van de boerderij bevindt zich aanzienlijke oppervlakte aan, al dan niet geclusterde, stallen en schuren. In totaal 1.688m².

Het erf kent een duidelijk onderscheid tussen 'voor' en 'achter' (wonen en werken), met een aparte inrit voor beide onderdelen. Aan de voorzijde is een kleine siertuin met hagen, direct aan de straat, met twee solitaire bomen nabij de entree van het woongedeelte van de boerderij, een kleine boomgaard met schapenweide en een tuinkas. Het 'achtererf' is bereikbaar via een tweede inrit achterlangs de boerderij en een overkapte doorgang.

Topografische kaart 2016

Historische topografische kaart ca. 1905

LANDSCHAPSANALYSE

2.1 Landschap

In het rivierengebied zijn drie hoofdlandschapstypen te onderscheiden, namelijk het stroomruglandschap, het komlandschap en het uiterwaardenlandschap. De open ruimte van de rivieren en uiterwaarden staat in groot contrast met de rijk geschakeerde stroomruggen, die door de tijd heen een langzame gestage ontwikkeling hebben doorgemaakt. De meeste kommen hebben hun karakteristieke openheid grotendeels behouden.

Het plangebied is gelegen op een lagere stroomrug in het stroomruglandschap en kent een onderscheid in hogere en lagere stroomruggen en oude stroomgeulen. Aanvankelijk waren bewoning, agrarische bouwlanden, fruit- en boomteelt geconcentreerd op de hogere stroomruggen en woerden.

Op de hogere stroomruggen was aanvankelijk een kleinschalig en afwisselend coulissenlandschap aanwezig, o.a. door de vele heggen die als perceelsscheiding dienden, de boombeplanting langs de wegen en de vele boomgaarden.

Lagere stroomruggen en oude stroomgeulen werden in het verleden vooral gebruikt als hooi- en weiland en hadden een iets opener karakter.

Landschappelijke kwaliteiten:

- Kleinschaligheid met karakteristieke elementen als fruitbomen, boomgaarden, laanbeplanting, elzensingels en erfbeplanting;
- Waardevolle gradiënten (o.a. open-dicht, hoog-laag, droog-nat) tussen stuwwallen-uiterwaardenstroomruggen-kommen;
- Kwaliteit in de contrasten tussen de beslotenheid van de linten en buurtschappen (met hoog opgaande beplanting, kronkelige wegen, etc.) versus het omliggende open landschap.

2.2 Geomorfologie

Lange tijd hadden de rivieren in dit landschap vrij spel en verlegden zich regelmatig van loop. Zo vormde zich uiteindelijk het brede 'oerstroomdal' van Rijn en Waal. De verschillende natuurlijke processen die het landschap hebben gevormd in het verleden, hebben een patroon van kommen, oeverwallen en uiterwaarden achtergelaten dat de basis vormde voor het menselijk gebruik en bewoning en de ontwikkeling van flora en fauna.

De streek van het 'oerstroomdal' wordt voornamelijk gekenmerkt door het bijzondere patroon van komgebieden en oeverwallen. Komgebieden zijn de van oudsher laaggelegen en natte gebieden die kwetsbaar waren voor overstromingen. Bij hoog water en onder rustige omstandigheden zette zich hier de kleinste riviersedimenten af zoals kleideeltjes. Later werden deze gebieden vooral gebruikt als hooi- en weiland.

Op de oevers van de rivieren ontstonden oeverwallen waarop de grovere zand- en kiezeldeeltjes afzonken. Gebundelde oeverwallen vormden zich langzamerhand tot stroomruggen. Ze vormden de langgerekte hoger gelegen ruggen in het landschap. Het waren deze hoger gelegen gedeelten in het land die zich bij uitstek leenden voor landbewerking en bewoning. De drie noord-zuidgerichte oeverwallen binnen de gemeente Overbetuwe zijn hierbij bepalend geweest voor de menselijke ontginning en grondgebruik van het gebied.

2.3 Bodem

Het plangebied is gelegen in de oude rivierkleigronden en bestaat uit poldervaaggrond (bodemcode KRn8). Deze poldervaaggronden liggen meestal in de laagste delen van het oude rivierkleigebied. Ze werden vroeger ook wel ‘Grijze of bonte rivierleemgronden’ genoemd, omdat ze veel bruine roestvlekken, grijze reductievlekken en zwarte mangaanvlekken bevatten.

2.4 Waterhuishouding

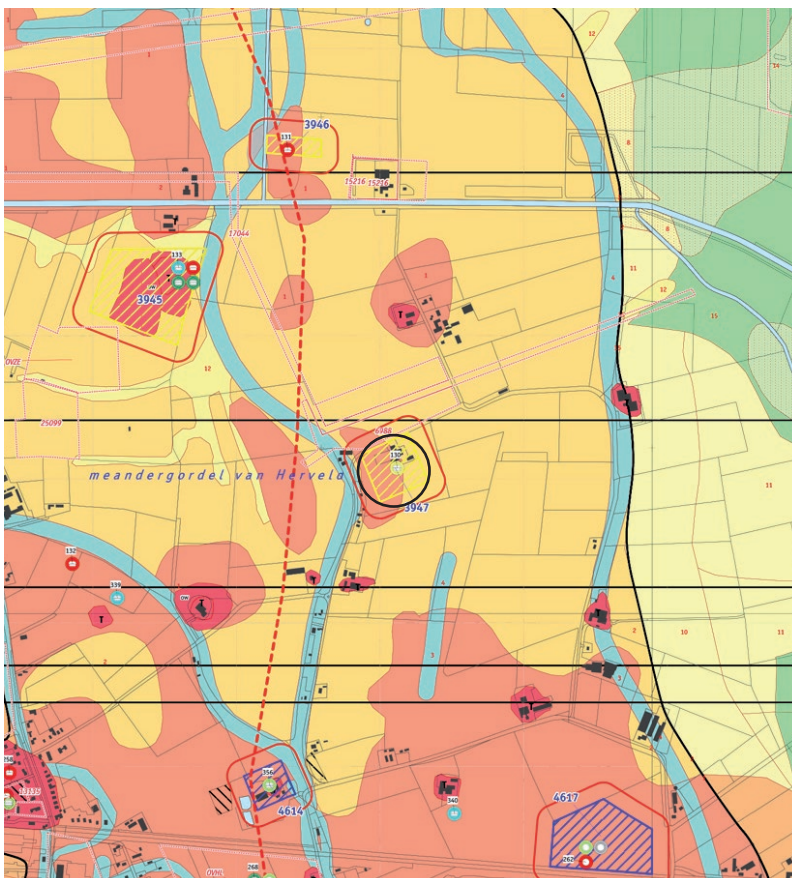
In het plangebied geldt grondwatertrap III. Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) minder dan 40 cm beneden maaiveld is, maar dat de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) tussen de 80-120 cm beneden maaiveld kan worden aangetroffen. Aan de noordzijde van het plangebied loopt een watergang. Volgens de legger van het Waterschap Rivierenland is de deze watergang een C-watergang. Dat wil zeggen dat deze watergang van tertiair belang is voor het waterbeheer waarvoor geen jaarlijks onderhoudsplicht geldt. Verder liggen er aangrenzend aan het plangebied geen watergangen.

2.5 Potentieel natuurlijke vegetatie

Op basis van de voorkomende bodemtype kan een beschrijving gegeven worden wat de potentieel natuurlijke vegetatie (PNV) is. De potentieel natuurlijke vegetatie is de vegetatie die van nature op een bepaalde groeiplaats voorkomt zonder invloed van de mens. De PNV kan worden gehanteerd als ecologische waardering van het gebied en als handvat bij de aan te planten boom- en struiksoorten.

Op basis van de bodemtype (poldervaaggronden) en grondwatertrap (III) kan men spreken over een Elzenrijk Essen-lepenbos (PNV 22) in het plangebied.

In het Elzenrijk Essen-lepenbos komen de volgende boomsoorten voor: es, zwarte els, schietwilg, kraakwilg en zomereik. In de struiklaag

Archeologische beleidsadvieskaart gemeente Overbetuwe

komen onder andere éénstijlige meidoorn, hazelaar, vogelkers, kornoelje, Gelderse roos, grauwe wilg, amandelwilg, katwilg, kardinaalsmuts en sleedoorn voor.

2.6 Archeologie

Het karaktervolle dorp Herveld bestaat uit twee kernen. De kleine kern Herveld-Zuid is de oudste en ontstaan in de Vroege Middeleeuwen op een opgehoogde stroomrug. Herveld-Zuid is een idyllische kern met veel groen en een fraai agrarisch karakter. De tweede kern is Herveld-Noord en is vanaf halverwege de 19e eeuw in ontwikkeling gekomen, eveneens op en rond een stroomrug. Deze tweede kern is tegen net nabij gelegen Andelst aangegroeid.

Het dorp Andelst, gelegen aan de grote weg, is ontstaan op een opgehoogde stroomrug die vanaf de Romeinse tijd continu bewoond is geweest. Andelst heeft een fraaie omgeving met talrijke bongerds. Andelst vormt samen met Herveld een soort tweelingdorp. Herveld-Noord is samengegroeid met het oostelijk deel van de kern Andelst.

Zowel Herveld als Andelst worden gekenmerkt door een grote concentratie vindplaatsen uit de Romeinse tijd. Het betreft nederzettingen, grafvelden een mogelijke Romeinse weg en zelfs een heuse Romeinse villa. Op de archeologische beleidsadvieskaart hiernaast is te zien dat het plangebied tevens een archeologische vindplaats is en gelegen in een zone met een hoge archeologische verwachting.

RUIMTELIJKE UITGANGSPUNTEN

Bij het opstellen van het inrichtingsplan is naast de door de gemeente aangeleverde kaders landschap en stedenbouw het Landschapsontwikkelingsplan van de gemeente Overbetuwe als basis gebruikt. Het plangebied is gelegen in het deelgebied Herveldsche Veld. De volgende ruimtelijke uitgangspunten die essentieel van belang zijn voor de beoogde ontwikkeling aan de Bredestraat Noord 5 te Herveld staan hieronder opgenoemd.

3.1 Landschapsontwikkelingsplan Overbetuwe (LOP)

Hoofddoelstellingen

- Instandhouden en versterken van de waardevolle samenhang tussen kom-oeverwal en uiterwaard (gradiënten);
- Behouden en versterken van de openheid, grootschaligheid en de kenmerkende weidebouw in de kommen, tegenover de kleinschalige structuur van de oeverwallen;
- Waardevolle landschappelijke en historische elementen en structuren beter herkenbaar maken in het landschap;
- Benutten van de landschapecologische potenties die het watersysteem biedt;
- Verbeteren van de overgangen tussen de stads- en dorpskernen en het platteland. Waar gewenst de mogelijkheid voor recreatief medegebruik onderzoeken.

Deelgebied 3 Herveldsche Veld

- Op de lagere stroomruggen streven naar een kleinschalig en gevarieerd landschap met grillige bebouwings- en kavelpatronen, met relatief veel beplanting langs wegen, op erven en in overhoekjes.
- Stimuleren van de aanleg van streekeigen erfbeplanting (bijvoorbeeld hoogstamfruit) en van singels langs boom- en fruitteelt. Bij nieuwe ontwikkelingen zorgen voor landschappelijke inpassing.
- Gradiënten behouden en versterken, zichtlijnen behouden.
- Openheid versus kleinschaligheid: erfbeplanting versterkt kleinschaligheid en benadrukt verschillen met de open kom.
- Herveldsche veld ligt op een lage oeverwal, sinds 1900 in gebruik voor fruitteelt. De cultuurhistorie wordt beleefbaar gemaakt door het stimuleren van het planten van fruitbomen (liefst hoogstamfruit).
- Benutten kwel voor bijzondere natuur, onderzoeken mogelijkheden voor het ontwikkelen van natte natuurtypen in afstemming met andere functies in het gebied.

3.2 Kaders Landschap en Stedenbouw

Als landschappelijke en stedenbouwkundige randvoorwaarden zijn, in samenspraak met de gemeente gehanteerd:

1. Sloop van 1.500m² aan voormalig agrarische bebouwing en sloop van de bestaande boerderij.
2. Nieuwbouw bestaat uit:
 - A. Een boerderijwoning (800m³) met een bijgebouw ter plaatste van de bestaande boerderij;
 - B. Een schuurwoning (1.200m³) met een bijgebouw.
3. Het plan krijgt 2 inritten met een opdeling in een oprit voor de boerderijwoning 'het wonen' en een oprit voor de schuurwoning 'het werken'.
4. Er dient te worden gekozen voor een zorgvuldig gekozen erfopzet met aandacht voor de gebiedseigen karakteristieken van een agrarisch erf.
5. De ontwikkeling dient landschappelijk te worden ingepast volgens doelstellingen van het landschapsontwikkelingsplan.

3.3 Richtinggevende documenten

Andere richtinggevende documenten die gebruikt zijn voor het verkennend onderzoek zijn:

- Landschapsontwikkelingsplan (LOP), gemeente Overbetuwe (september 2010);
- Kadernota Visie op Ruimte (2004);
- Toekomstvisie+ Overbetuwe, gemeente Overbetuwe (8 september 2009);
- Beleidsregel functieverandering en nieuwvestiging in het buitengebied gemeente Overbetuwe (2008);
- Sleutel tot de schatkist, Erfgoedplan Overbetuwe, ADC Hetitage BV (2004);
- Advies Regiekamer gemeente Overbetuwe d.d.16 februari 2017.

nieuwe hoogstamboomgaard
12 fruitbomen
plantmaat 10-12
plantafstand ca. 8 meter

siertuin
omheind met haag
liguster of beuk
en solitaire boom

weide

weide

solitaire bomen
o.a. Zomereik, zwarte els,
walnoot, es, linde

bestaande hoogstamboomgaard
buiten plangebied

nieuwe struweelhaag met
inheemse soorten o.a.
hazelaar, kardinaalsmuts en
sleedoorn
plantafstand 3 per m²
aanplant in dubbele rij
plantmaat 80/100

0 10 20 30 40 50 m

4.1 Landschappelijke inrichting

Het voorerf is formeel ingericht met aan de voorzijde een siertuin, een lage knip- en scheerheg (1.20 meter) en aan de oostzijde, meer naar achteren een hoge knip- en scheerheg daar waar privacy gewenst is. Een enkele solitaire boom langs de oprit completeren het voorerf.

Op de kavels zijn verschillende bomen toegepast. Ze staan los verspreid en ogenschijnlijk willekeurig, dat is ook de bedoeling, maar er zitten wel degelijk gedachtes achter. Aan de voorzijde staan twee bestaande walnoten om het bouwvolume visueel wat te breken vanaf de weg. Op het erf staat een nieuwe walnoot als accent bij de schuurwoning. Aan de achterzijde van de woningen, nabij het terras, staat telkens een boom die eventueel voor beschutting zorgt, en voor een geborgen plek op het terras. Verder staan er bomen op de tuingrens die diepte geven aan de tuin. Het betreft allemaal inheemse soorten die, zeker omdat ze solitair staan, uit kunnen groeien tot monumentale en karakteristieke bomen.

De weide ten oosten van de nieuw te bouwen boerderijwoning leent zich bij uitstek voor een nieuwe hoogstamboomgaard. Hierdoor ontstaat er een karakteristieke ritme tussen de open weides, kleine boomgaarden en de bebouwing. Ook vanuit cultuurhistorisch oogpunt draagt de boomgaard bij. Vroeger kwamen er veel hoogstamboomgaarden voor rond het erf. Aan de straatzijde van de nieuwe boomgaard is op de plek van de huidige meidoornheg een nieuwe knip- en scheerheg gesitueerd.

◀ Inrichtingsplan

Vogelvlucht vanaf de Bredestraat-Noord.

Aan de zuidwestzijde van de woonerven zijn struweelhagen met streekeigen beplanting toegepast. Hierdoor blijft er voldoende privacy ten opzichte van de naastgelegen woonerf. Het landschap aan de oost- en zuidzijde wordt bewust open gelaten om de karakteristieke zichtrelatie tussen open landschap en besloten woonkavels te behouden en versterken.

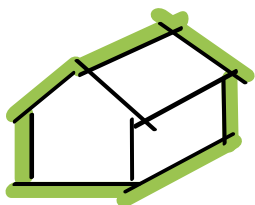
4.2 Ontsluiting en parkeren

Beide woonerven krijgen een eigen oprit vergelijkbaar zoals de huidige situatie. De boerderijwoning 'het wonen' wordt ontsloten via de bestaande oprit ten westen van de boerderij. De schuurwoning 'het werken' wordt ontsloten door een nieuwe oprit ter hoogte van de huidige oprit naar de agrarische bebouwing. De verharding zal bij voorkeur bestaan uit (gebakken) klinkers of halfverharding. In ieder geval passend bij het landelijke karakter. Het parkeren zal plaatsvinden op de erven. Er zijn minimaal 4 parkeerplaatsen nodig.

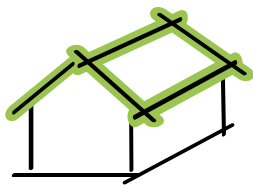
4.3 Gebouwen

De voorste woning is vormgegeven als de 'oorspronkelijke boerderij' en kent een rijke detaillering. De andere woning refereert in architectuur naar de 'agrarische schuren', maar dit hoeft niet letterlijk te zijn. Deze bebouwing is meer sober van vormgeving en ondergeschikt ten opzichte van het hoofdgebouw.

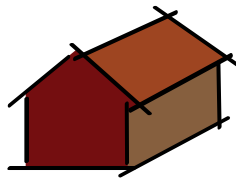
De bebouwing op het erf is compact gepositioneerd en blijft binnen de bebouwingscontouren van de huidige boerderij en opstallen. Het hoofdgebouw is gericht op de weg en de bijgebouwen zijn ruimtelijk ondergeschikt aan het hoofdgebouw middels onder meer een zadeldak, lage goot, eenvoudige volumeopbouw en passende materialisatie.

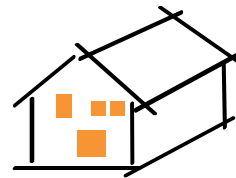
Massief volume

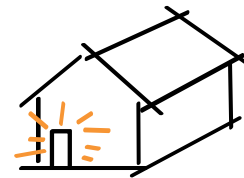
Duidelijke kap

Aardse kleuren

Gaten in de gevel

*Bijzondere detaillering van
functionele elementen*

*beelden uit: Kwaliteitskader bebouwing Park Lingezegen
September 2012, Gelders Genootschap*

Schoorsteen als tuit van tuitgevel

Detaillering goot

Massief hoofdvolume

Wederopbouw als inspiratie

De vormtaal en architectuur van de nieuwe woning dient zich te voegen in de karakteristiek van de woningen in de omgeving van de Bredestraat-Noord te Herveld, die bestaat uit heldere leesbare, rechthoekige volumes met een ingetogen verschijningsvorm. Binnen deze karakteristiek is ruimte voor moderne architectuur.

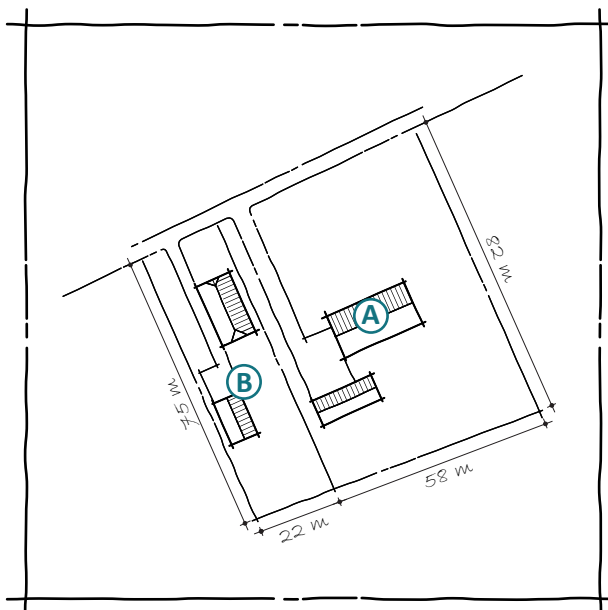
De meest uitgesproken, markante en aanwezige tijdslaag in de bebouwing van het buitengebied van gemeente Overbetuwe is de wederopbouwperiode van 1945 tot 1965. Om de bestaande waardevolle karakteristiek van het landschap uit te lichten en te versterken, worden zowel de karakteristieken van, als de ontwerpgedachte achter de bebouwing uit deze periode als inspiratie genomen voor de ontwikkelingen van de nieuwe woning. Dit betekent niet dat de architectuur zich moet richten op historiserende kopieën van wederopbouwboerderijen; het streven is juist om de tijdslaag van de wederopbouw als tijdslaag van ‘toen’ herkenbaar te laten zijn.

4.4 Criteria beeldkwaliteit

Om te waarborgen dat de uitstraling van bebouwing en kavelinrichting van de particuliere kavels in samenhang wordt ontworpen én passend is in de omgeving, zijn hieronder een aantal criteria verwoord waaraan getoetst wordt door gemeente en Commissie Ruimtelijke Kwaliteit. Van belang is dat het geheel de sfeer uitademt van een boerenerf. Elke ontwerpingreep dient hier dus aan bij te dragen.

Algemeen

Het geheel van bebouwing, erf- en groeninrichting is geïnspireerd op de opzet en uitstraling van de oorspronkelijke boerderijen in de omgeving.

Kavel A

kavelgrootte ca. 4.750 m²

schuurwoning

afmeting 22,5 x 12 meter

bouwblok 24,5 x 14 meter

nokhoogte 8,5 meter

goothoogte 3 meter

bijgebouw (120 m²)

afmeting 17 x 7 meter

bouwblok 19 x 9 meter

nokhoogte 7 meter

goothoogte 3 meter

Kavel B

kavelgrootte ca. 1.650 m²

boerderijwoning

afmeting 17 x 10 meter

bouwblok 19 x 12 meter

nokhoogte 8,5 meter

goothoogte 3 meter

bijgebouw (90 m²)

afmeting 12 x 7,5 meter

bouwblok 14 x 9,5 meter

nokhoogte 5 meter

goothoogte 3 meter

Erf

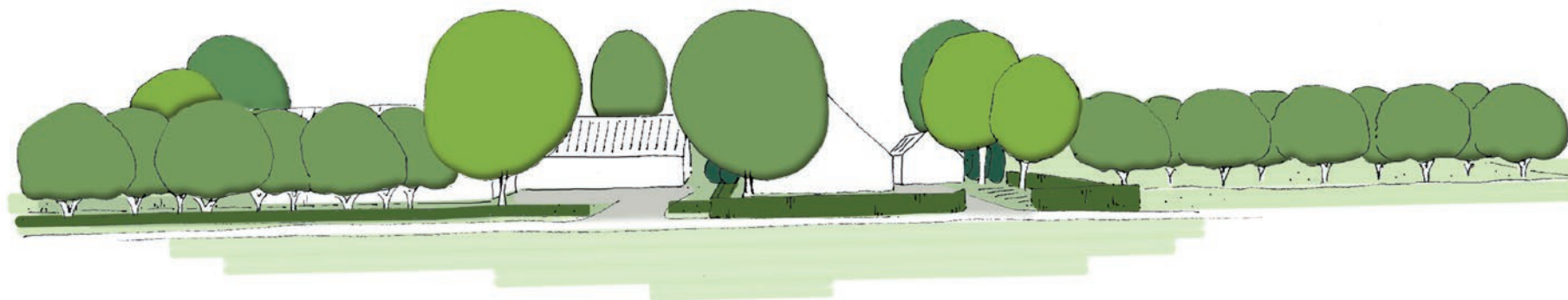
- Er is sprake van één ensemble van gebouwen georiënteerd op het gemeenschappelijk erf. De voorste woning is georiënteerd op de Bredestraat-Noord;
- Het nieuwe boerenerf kent twee opritten. Eén oprit voor de boerderijwoning 'het wonen' en één voor de schuurwoning 'het werken'. Beide ontsloten aan de Bredestraat-Noord
- De beplanting op het terrein is streekeigen, zorgt voor structuur en eenheid en versterkt de gewenste sfeer van het boerenerf;
- De voorzijde van het erf heeft een meer formeel karakter wat overgaat naar een meer informeel karakter aan de achterzijde;
- De privacy van de percelen wordt zodanig geregeld dat de gezamenlijkheid/eenheid van het erf niet wordt verstoord. Geen schuttingen of rasterwerk met hедера etc. maar het toepassen van streekeigen beplanting passend op de plek.
- Er is een passende oplossing bedacht voor het parkeren;
- De inrichting en materialisatie van de buitenruimte is streekeigen en sluit aan op de omgeving.

Bebouwing

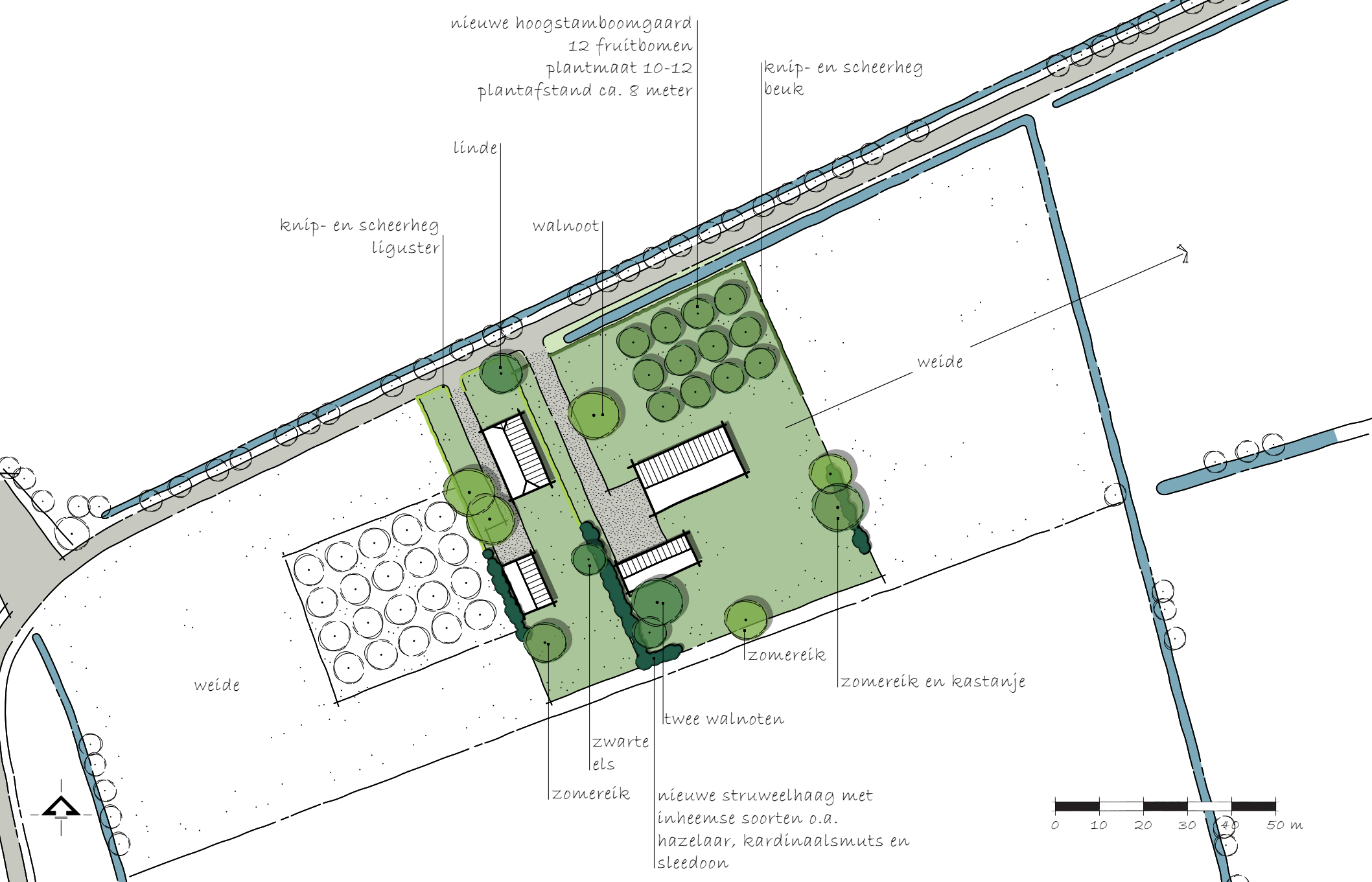
- De voorste woning is vormgegeven als de 'hoofdwoning' en kent een rijke detaillering;
- De andere bebouwing refereren in architectuur naar de 'agrarische schuren', maar hoeft dit niet letterlijk te zijn. De hoofdvorm van de schuren is weergegeven in het stedenbouwkundig plan. Deze bebouwing is meer sober van vormgeving.
- De bijgebouwen zijn het meest ondergeschikt qua uitstraling.
- De hoogwaardige architectuur van de diverse bebouwing is passend bij de positie in het geheel.
- Er is ruimte voor eigentijdse oplossingen, mits passend in het geheel.

Vogelvlucht vanaf de zuidzijde. De schuurwoning en bijgebouwen zijn ruimtelijk ondergeschikt aan de boerderijwoning door o.a. positionering en uitstraling. De schuurwoning zijn geïnspireerd op de agrarische schuren, maar er is ruimte voor bijzondere ingrepen. Hierdoor kunnen bijzondere, eigentijdse woningen worden gerealiseerd.

Beeld vanaf de inrit, waarbij de boerderijwoning prominent in beeld is. Solitaire bomen en boomgroepen zorgen voor een landschappelijke inpassing van het erf.

BEPLANTINGSPLAN

Voor de nieuwe landschapselementen is een beplantingsplan opgesteld. Hierin wordt per landschapselement aangegeven welke inheemse beplantingssoorten gewenst zijn, uit welke aantallen de nieuwe aanplant is opgebouwd en in welke dichtheid wordt aangeplant. Daarnaast wordt een indicatie gegeven van het gewenste formaat aan te planten beplanting.

5.1 Hoogstamboomgaard

Omdat boerenerven zelfvoorzienend waren, werd rond alle boerderijen fruit geteeld. Soms stonden er alleen wat losse hoogstam-fruitbomen op het erf. Meestal was er een kleine of grotere boomgaard met appels, peren, pruimen of kersen van verschillende rassen. Deze boomgaard lag naast of voor de boerderij. De opbrengst was puur voor het eigen gebruik. De rassen waren zo gekozen dat er de hele zomer en herfst vers fruit was en er (leg)appels en (stoof)peren waren die men in de winter kon bewaren.

Rondom de boomgaard liep meestal een knip- en scheerheg om het grote vee weg te houden en onder de bomen vond beweiding met kalveren en/of schapen plaats.

Hoogstamboomgaarden zijn zeer karakteristiek voor het landschap en hebben daarmee grote cultuurhistorische waarde. Bovendien heeft een boomgaard met hoogstambomen grote waarde voor de natuur. Zo'n boomgaard herbergt veel dieren, vogels en insecten.

Impressie boomgaard (boven) Knip- en scheerheg (onder)

Solitaire zomereik (boven) knotwilgen (onder)

5.2 Solitaire bomen en boomgroepen

Vrijstaande bomen en boomgroepen op of aan de rand van het erf zijn markante herkenningspunten. Ze zijn beeldbepalend voor boerderij en omgeving en zetten de boerderij bovendien duidelijk 'in het groen'. Doordat ze vrij staan, groeien ze tot flinke omvang uit.

Oorspronkelijk werden solitaire bomen aangeplant met een praktisch doel. Ze dienden als windbreker naast een stal of waren bedoeld voor de houtproductie. Het waren altijd bomen die ook in het landschap te vinden waren. Vooral zomereiken en beuken kwamen veel voor. Daarnaast zijn essen, populieren, zwarte elzen, paardenkastanjes, veldesdoorn en schietwilgen veel als solitair aangeplant. Overigens werden op achtererven ook vaak solitaire fruitbomen of okkernoten aangeplant, omdat deze voor extra voedsel zorgden.

De bomen vormen een goed broed- en uitkijkplaats voor (roof)vogels. Vleermuizen gebruiken ze tijdens hun nachtvluchten als oriëntatiepunt.

5.3 Struweelhaag

Een struweelhaag is een lijnvormig landschapselement met een aaneengesloten opgaande begroeiing van inheemse, overwegend doornachtige, struiken, die vrij uit mogen groeien. Zo ontstaat een weelderige haag in tegenstelling tot een geknipte haag. Een struweelhaag bestaat vaak uit soorten zoals meidoorn, sleedoorn en hondsroos. Helaas verspreid de meidoorn bacterievuur. Dit is een plantenziekte die voor de laanboomteelt en de fruitteelt een ernstige bedreiging kan vormen. Het plangebied ligt in een bufferzone waar het aanplanten van meidoorn niet is toegestaan. Naast de bovengenoemde soorten zijn hazelaar, vogelkers, kornoelje, Gelderse roos, grauwe wilg, amandelwilg, katwilgen kardinaalsmuts ook uitermate geschikt voor een struweelhaag.

De struweelhaag mag vrijuit groeien tot een brede en hoge haag en wordt niet vaker dan eens in de zes jaar gesnoeid of afgezet. Afzetten betekent dat de struiken tot 10 à 20 cm boven de grond worden afgezaagd. De struiken groeien uit zichzelf weer uit. Houd het eerste jaar na afzetten de stobben vrij van onkruid. Na ongeveer 3 jaar zal de aanplant een meer gesloten karakter krijgen en kan waar nodig gesnoeid

worden. Dit snoeiwerk bestaat voornamelijk uit het weghalen van takken die problemen geven. Als u er voor kiest de haag af te zetten, dan kan dat tussen de 6 à 15 jaar plaatsvinden.

5.4 Knip- en scheerheg

Over het algemeen staan heggen op het voorerf. Heggen staan vooral op het erf rondom de siertuin, moestuin, dierenweide of boerenboomgaard. Vaak werden doornige struiken gebruikt, zodat de heg ondoordringbaar was. Vee brak daardoor niet uit de wei en ongewenste dieren bleven op afstand.

Meidoorn is waarschijnlijk de meest aangeplante heggenstruik, vooral in knip- en scheerheggen. De meidoorn is goed te snoeien en vormt een erg dichte heg. Helaas verspreid de meidoorn bacterievuur. Dit is een plantenziekte die voor de laanboomteelt en de fruitteelt een ernstige bedreiging kan vormen. Het plangebied ligt in een bufferzone waar het aanplanten van meidoorn niet is toegestaan. Naast de meidoorn zijn soorten als beuk, liguster en veldesdoorn ook uitermate geschikt voor een knip- en scheerheg.

Op een natuurlijke erf zijn heggen erg waardevol. Ze zijn vooral goed om vogels naar het erf te lokken. Deze houden zich graag schuil tussen de dichte struiken en zijn blij met de bessen en zaden die de struiken vormen.

5.5 Beplantingslijst

Hoogstamboomgaard

wetenschappelijke naam	nederlandse naam	aantal	maat	plantverband	bijzonderheden
soortkeuze nader te bepalen		15	10-12	ca. 1 op 8 meter	historische fruitrassen

Bomen

wetenschappelijke naam	nederlandse naam	aantal	maat	plantverband	bijzonderheden
Tilia europaea	Zomerlinde	1	16-18	solitair	wortelkruit, 3x verplant
Quercus robur	Zomereik	3	16-18	solitair	wortelkruit, 3x verplant
Juglans regia	Walnoot	3	16-18	groep	wortelkruit, 3x verplant
Alnus glutinosa	Zwarte Els	1	16-18	solitair	wortelkruit, 3x verplant
Aesculus hippocastanum	Witte Paardenkastanje	1	16-18	solitair	wortelkruit, 3x verplant

Struweelhaag (haag west 23 m¹, haag midden 45 m¹, haag oost 22 m¹, totaal 550 stuks)

wetenschappelijke naam	nederlandse naam	aantal	maat	plantverband	bijzonderheden
Corylus avellana	Hazelaar	175	80-100	3 per meter	dubbele rij
Euonymus europaeus	Kardinaalsmuts	175	80-100	3 per meter	dubbele rij
Prunus spinosa	Sleedoon	200	80-100	3 per meter	dubbele rij

Knip- en scheerheg

wetenschappelijke naam	nederlandse naam	aantal	maat	plantverband	bijzonderheden
Ligustrum vulgare	gewone liguster	425	60-80	4 per meter	106 m ¹
Fagus sylvatica	beuk	350	60-80	4 per meter	87 m ¹

